

Badania realizowane były w ramach międzynarodowego projektu *Teacher Drop Out* (projekt ERASMUS+ nr 2020-1-UK01-KA201-078982), w którym po stronie polskiej wzięły udział trzy instytucje: Uniwersytet Warszawski, Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń oraz Miasto Stołeczne Warszawa. W związku z tym próba badawcza objęła nauczycieli z przedszkoli i szkół warszawskich. Mamy świadomość, że dobór próby nie pozwala wyciągać wiążących wniosków dotyczących ogółu młodych nauczycieli w Polsce – wyższe koszty utrzymania i mniejsza siła nabywczą wynagrodzenia oferowanego młodym nauczycielom w Warszawie stanowią jeden z czynników zniechęcających do pozostania w zawodzie. Wyniki badania wskazują jednak ogólne tendencje, które należy wziąć pod uwagę, analizując zjawisko odchodzenia nauczycieli z zawodu, chociaż obejmują jedynie warszawskich nauczycieli². Problem wynagrodzenia, dotyczący nie tylko nauczycieli w szkołach miejskich (nauczyciele przedmiotowi na terenach wiejskich często muszą np. pokrywać z własnych środków koszty przejazdów między szkołami oddalonymi od siebie nie-rzadko o wiele kilometrów), nie jest jedynym czynnikiem demotywującym nauczycieli w codziennej pracy. Brak uznania społecznego, trudności we

---

² Potwierdzają to komentarze nauczycieli w mediach społecznościowych, m.in. w liczącej ponad 40 tys. członków grupie „Nauczyciel zmienia zawód. Grupa wsparcia” na Facebooku (https://www.facebook.com/groups/2002968916480752/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permaLinks=6344419459002321; dostęp: 19.05.2024).

współpracy z rodzicami, warunki i organizacja pracy, a także klimat emocjonalny oraz niesatysfakcjonujące relacje z dyrekcją to demotywatory, które dotyczą nie tylko nauczycieli pracujących w dużym mieście, dlatego wnioski i rekomendacje zamieszczone w niniejszym raporcie warto wziąć pod uwagę w szerszej dyskusji na temat sytuacji młodych nauczycieli, a także potraktować jako punkt wyjścia do dalszych badań.

Podstawowym kryterium doboru próby do badań był staż pracy nauczycieli – nie dłuższy niż 5 lat – oraz zatrudnienie w przedszkolu, szkole podstawowej lub średniej w Warszawie. Zespół badawczy przygotował list, adresowany do dyrektorów szkół w Warszawie, z prośbą o pomoc w przeprowadzeniu badań wśród młodych stażem nauczycieli. Dyrektorzy szkół za pośrednictwem Biura Edukacji m.st. Warszawy otrzymali szczegółową informację o celu i problematyce badań oraz link do internetowej ankiety, o której wypełnienie poprosili nauczycieli ze swojej szkoły.

W badaniach wzięło udział 828 nauczycieli, w tym 720 kobiet, 106 mężczyzn oraz 2 osoby, które zaznaczyły odpowiedź „inna tożsamość płciowa”. Badana próba nie jest reprezentatywna dla całej populacji warszawskich nauczycieli ze stażem pracy do 5 lat. Zatem prezentowane w raporcie procentowe wyniki badań, obejmujące badaną próbę, nie odzwierciedlają realnych proporcji charakteryzujących populację nauczycieli, dostarczają jednak znaczących informacji na temat przekonań warszawskich nauczycieli.

Badania zrealizowano w terminie listopad–grudzień 2021 r. z wykorzystaniem ankiety online typu CAWI. Uzyskany materiał ilościowy poddano analizom statystycznym, a odpowiedzi na pytania otwarte zostały opracowane z wykorzystaniem narzędzia do analizy danych jakościowych Atlas.ti 2022.

2.1. Próba badawcza

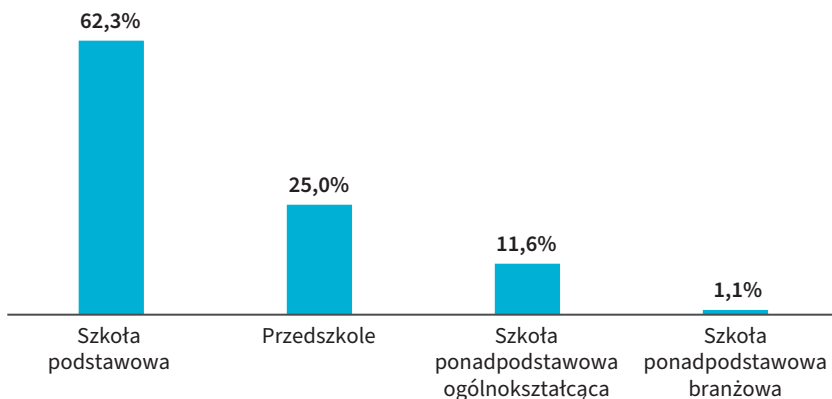
A) TYP PLACÓWKI

W badaniu w większości wzięli udział nauczyciele ze szkół publicznych (99%), tylko 1% respondentów stanowili nauczyciele ze szkół niepublicznych. Taka sytuacja może wynikać z kanału dystrybucji informacji o badaniu –

być może dyrektorzy szkół publicznych uznali prośbę o wypełnienie ankiety za bardziej obligatoryjną niż dyrektorzy szkół prywatnych i społecznych. W związku z tym kategoria „Typ szkoły” nie była brana pod uwagę w przeprowadzonych analizach.

B) POZIOM EDUKACYJNY PLACÓWKI

P3: Proszę wskazać poziom edukacyjny placówki; można zaznaczyć więcej niż jedną opcję, jeśli Pani/Pan pracuje na różnych poziomach edukacyjnych.

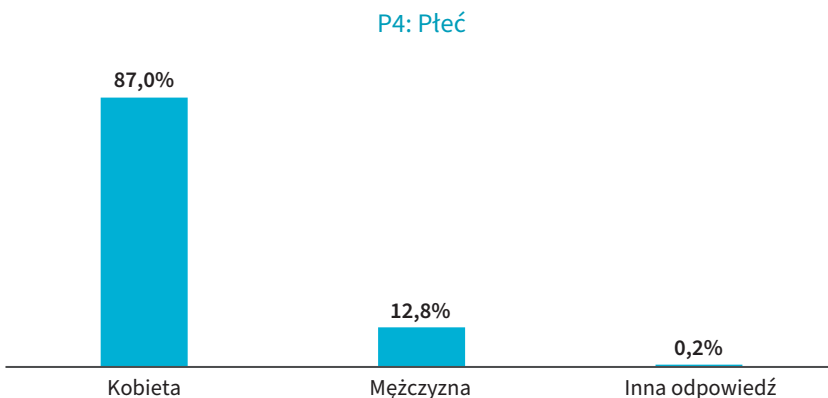

Wykres 1. Poziom edukacyjny placówki

Większość uczestników badania stanowili nauczyciele ze szkół podstawowych, a następnie z przedszkoli, mniejszy odzew ankieta wywołała wśród nauczycieli szkół ponadpodstawowych, szczególnie branżowych, dlatego nasze wnioski i konkluzje będą przede wszystkim dotyczyły nauczycieli z sektora szkolnictwa podstawowego i przedszkolnego. Analiza wyników badań w grupie nauczycieli przedszkoli i szkół nie wykazała istotnych statystycznie różnic, dlatego nie uwzględniono kryterium poziomu edukacji w opisie wyników.

C) PŁEĆ

W badaniu wzięły udział przede wszystkim dominujące w tym zawodzie kobiety. Proporcje kobiet i mężczyzn w naszym badaniu były zbliżone do

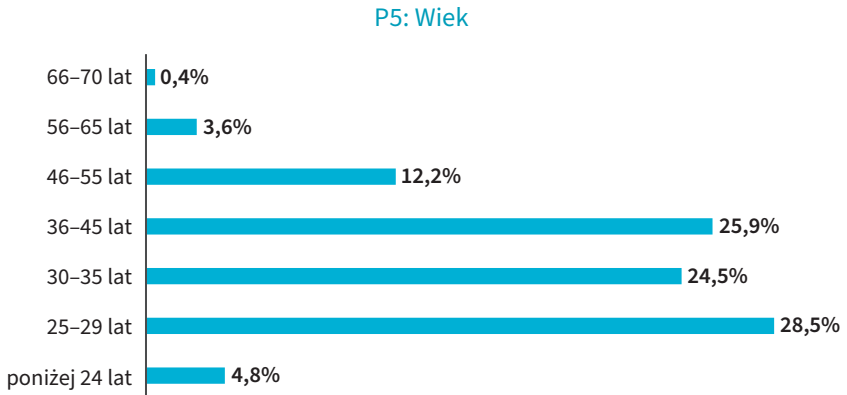

Wykres 2. Płeć respondentów

liczby wszystkich nauczycieli ze stażem pracy do 5 lat w Warszawie z podziałem na płeć: 4450 kobiet, 1055 mężczyzn. Dane te wskazują na powszechną w naszym kraju feminizację zawodu nauczyciela, która pokrywa się z tendencjami obserwowanymi w innych krajach europejskich. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat odsetek kobiet wśród nauczycieli w szkołach podstawowych w 28 krajach Unii Europejskiej utrzymywał się na bardzo zbliżonym poziomie około 85% (źródło: infografika „Dzień Edukacji Narodowej”, Główny Urząd Statystyczny, 2021). Podobna sytuacja występuje zarówno wśród początkujących nauczycieli, jak i osób w wieku powyżej 50 roku życia. W 2019 r. w grupie wiekowej poniżej 25 lat kobiety stanowiły ponad 84,4% wszystkich nauczycieli zatrudnionych w szkołach podstawowych w krajach Unii Europejskiej. Natomiast w grupie powyżej 50 roku życia odsetek był jeszcze wyższy i wyniósł 85,28%. W naszym kraju feminizacja zawodu nauczyciela dotyczy także wyższych szczebli edukacji. Rodzi to określone problemy związane z zapewnieniem dobrostanu młodym kobietom, często matkom w pierwszym okresie ich pracy w szkole / placówce.

D) WIEK

W badanej grupie prawie co trzeci nauczyciel młody stażem był również młody wiekiem i mieścił się w przedziale wiekowym 25–29 lat. Co czwarty miał 36–45 lat a minimalnie mniej badanych było w przedziale 30–35 lat.

Wykres 3. Wiek respondentów

Wśród nauczycieli, których staż pracy wynosił nie więcej niż 5 lat, znalazły się jednak również osoby w wieku emerytalnym. Można przypuszczać, że wśród osób rozpoczynających pracę w zawodzie nauczyciela w starszym wieku znalazły się kobiety, które przebywały wcześniej na urloпах macierzyńskich i wychowawczych, osoby, które z różnych względów zdecydowały się na zmianę zawodu, a także emeryci zatrudniani w szkołach w związku z brakami kadrowymi. Przeprowadzone analizy wskazują, że im starsi są nauczyciele, tym mniej skłonni są rozważać rezygnację z zawodu.

E) INNE CZYNNIKI

Większość respondentów (81,3%) mieszkała w Warszawie. Nauczyciele dojeżdżający do pracy zamieszkiwali w pobliżu Warszawy w miejscowościach – do 10 km (6,3% wskazań) oraz między 10 a 30 km (5,9% wskazań). Tylko nieliczne osoby wskazały jako miejsce zamieszkania miejscowości oddalone od Warszawy więcej niż 30 km (np. 70–100 km – 2,2%, powyżej 100 km – 1,8%).

Prawie dwie trzecie badanych pracowało w zawodzie już 4–5 lat, a tylko nieliczni ankietowani mieli staż pracy krótszy niż 1 rok. Zdecydowanie najczęściej nasi respondenci byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony, dwukrotnie rzadziej podstawą zatrudnienia była umowa o pracę na czas określony.